

משרד החינוך

מגילת רות

מגילת רות היא אחת מחמשת המגילות. היא מגוללת את סיפורה של רות הגיורת המגיעה לבית לחם בעקבות חותנתה היהודית, ואת תהליך השתרשותה בחברה היהודית.

ויהי בימי שפוט השופטים

"ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ" (רות א', א')

המגילה פותחת בציון הזמן של המאורע הראשון, אולם לא כתוב: ויהי בימי השופטים, אלא: ויהי בימי שפוט השופטים. המלה הנוספת "שפוט" מאפשרת לפרש את הפסוק בשתי דרכים:

בימים ששפטו השופטים או בימים ששפטו את השופטים

"שהיו השופטים עצמם מקולקליו, והיה פתחון פה לנשפט להוכיח את מוכיחו, שאם אומר לו השופט: טול קיסם מבין שיניך - הסתלק ופרוש מעבירה קטנה פלונית שבידך, יכול זה לומר לו: טול קורה מבין עיניך - פרוש מעבירה חמורה שבידך" (רש"י).

ברקע לפנינו דור פגום, שנשתלח בו רעב להחזירו למוטב, ועל פני רקע הדור מובלט בית אלימלך, רם במעמדו ושפל באיכותו, שבעת צרה עזב את יהודה, והתחתן עם בנות מואב. לאחר מכן באו על בית אלימלך האסונות: תחילה מת אלימלך ואח"כ שני בניו - מחלון וכליון.

רות וערפה

עם מות הבנים, נעמי יוצאת בדרכה לבית לחם. היא עזבה בגלל מצוקה וחוזרת בגלל מצוקה. שלוש פעמים פונה נעמי לכלותיה לחזור: הפנייה הראשונה נתקלת בסירוב: "כי אתך נשוב לעמך" (א, י), הפנייה השנייה משכנעת את ערפה לחזור, הפנייה השלישית משכנעת את רות לדבוק בנעמי.

לכאורה, נעמי מבקשת את רות לחזור. אך אילו נעמי הייתה מעוניינת בכך היא הייתה משתמשת בנימוקים משכנעים ומפרטת את היתרונות של יתרון השיבה למואב. תחת זאת היא אומרת באופן פרובוקטיבי: "הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלוהיה, שובי אחרי יבמתך!" (א, טו), שובי לאלוהיך! שובי לכמוש אלוהי מואב! והפרובוקציה מצליחה.

"ותאמר רות: אל תפגעני בי עמך עמי ואלהיך אלהי כה יעשה ה' לי וכה יוסיף כי המות יפריד ביני לבינך" (א, טז-יז).

משרד החינוך

בועז

מלקטת חדשה בשדה שאספה את השיבולים שנפלו לקוצרים (מצוות לקט, שכחה) הייתה צריכה להמתין להסכמת בעל השדה כדי להיות מלקטת מן המניין.

גם מהתלמוד וגם מצוירים עתיקים מהמזרח הקדמון עולה שפעמים היו קטטות בין המלקטים. רות העדינה והביישנית הייתה בהחלט זקוקה לתמריץ מבעל השדה. והנה בעל השדה הגיע. המגילה לא מספרת לנו מה מצא בועז ברות. חז"ל אומרים שהוא מצא בה צניעות והקפדה על המגבלות ההלכתיות של הליקוט. כמו כן, הם מציינים את יופייה החריג של רות. בועז מתקשר ברות בהדרגה ובעקבות תגובותיה החינניות הוא הולך ונפתח לקראתה.

תחילה: "בתי תדבקין עם נערתי וצמית ושתית מאשר ישאבון הנערים" וכשהיא מגיבה: "מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנכי נכרייה"? הוא מרעיף עליה שפע ברכות: "ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו". תגובתה של רות: "נחמתני ואנכי לא אהיה כאחת שפחותיך" נושאת עמה אסוציאציה של הסכמה לנישואים, כמשמעות אותו הביטוי בדברי אביגיל לדוד: "הנה אמתך לשפחה" (שמ"א כה, מא).

מסתבר שבועז לא מיהר לקלוט את הרמז והציע לה לשבת בצד הקוצרים ואף מגיש לה במו ידיו מן הלחם "ויצבט לה קלי".

הזיווג

כששמעה נעמי מפי רות שבועז היטה לה חסד, היא יעצה לה עיצה, שרות תופיע בלילה בגורן של בועז. נעמי ייעצה לרות לנהוג כתמר: "ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך", ואחר כך "וירדת הגורן". והיא לא עשתה כן, אלא אמרה: אם ארד כשאני מקושטת, הרואה אותי יאמר שאני זונה. לפיכך ירדה בתחילה הגורן, ואחר כך קשטה את עצמה. גם כשבועז נזדעזע ושאל מי את, היא לא הסוותה עצמה כמו תמר, אלא אמרה באופן ברור מי היא - "אנכי רות אמתך ופרשת כנפך על אמתך כי גואל אתה". מטרתה להישאר במשפחת בעלה, אצל גואל, ולהקים בזה את שם המת. מטרתה דומה למטרתה של תמר, אולם בשל דרכה האמיתית והישרה של רות הגאולה נעשתה בדרך מכובדת יותר ע"י נישואיהם.

בועז מעריך אותה על כך - "ברוכה את לה", בתי! היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים, אם דל ואם עשיר". היא קוראת לעצמה אמה, שפחה, והוא עונה לה: "בתי" בכך הוא מסלק את מחיצת הזרות מביניהם.

בדיעבד מתברר שרות ובעז יצרו "תיקון" היסטורי כפול. תמר, כלת יהודה, התחפשה לזונה כדי להקים זרע מיהודה ובנות לוט שכבו עם אביהן בשנתו כדי להמשיך את המין האנושי. רות ובעז תיקנו גורן את שתי הפעולות שבעבר הרחוק. כתמר, גם רות יצאה לקראת הגבר אך לא כזונה; וכבנות לוט, גם היא הגיעה לבעז בלילה. אך שלא כבמקרים הקודמים שבהם הגברים לא היו מודעים למעשיהם, בועז היה מודע והתקשר עם רות ע"י קידושין.

בית רות ובעז

התוצאה של נישואי רות ובעז מתגלמת בשלושה מעגלים.

המעגל הראשון: על חורבות משפחת אלימלך, המנהיג הירוד של דור ירוד, קמה משפחת המנהיג החדש.

המעגל השני מתחיל בדוד ומתרחב למלכות בית דוד. אף שדוד הוא דור רביעי לבעז ורות, רות נחשבת אם המלכות, השכר בא לה רק לאחר ארבעה דורות: כיסאו של דוד היה שכרה של רות. זמירותיו של דוד היו במידה מסוימת ירושתה של רות, לפי מאמרו של ר' יוחנן: "למה נקרא שמה

משרד החינוך

רות, שיצא ממנה דוד, שריווהו להקב"ה בשירים ותשבחות" (ב"ב יד, ב). השם רות, לפי זה, נגזר משורש רוה, ומשמעו של דבר, ששירתו של דוד ינקה ממבוע רוה שבנפשה של רות. את המעגל השלישי מבשרת הנבואה (ישע' פרק יא): "ויצא חוטר מגזע ישי" וגו', הוא משיח בן דוד, אף הוא בנה הרחוק של רות.

ליקוטים מתוך:

ד"ר אריה סטריקובסקי, לפרש מגילת רות, דף לתרבות תורנית
אברהם קריב, חסד ושכרו, מסוד חכמים, מוסד הרב קוק תשל"ח, עמ' 243-248
את המאמרים במלואם ומאמרים נוספים ניתן למצוא בדף לתרבות תורנית,

בהוצאת האגף לתרבות תורנית